

Stiftelsen Olga och Tycho Hedéns minne

Olga Hedén
1891–1988

Claes Tycho Hedén
1887–1962

När Birgit Hedén avled i april 2017 avslutades den era i Uppsalas politiska historia under vilken flera personer i släkten Hedén aktivt deltagit och medverkat till stadens utveckling under nära ett helt århundrade.

Som varande den siste i släkten efterlämnade Birgit ett testamente enligt vilket all kvarlåtenskap skall tillfalla en stiftelse till minne av föräldrarna Olga och Tycho.

I den upprättade urkunden anges:

Stiftelsens ändamål är att arrangera kurser i eller lämna understöd till högre studier i socialdemokratisk ideologi. Studierna skall förläggas i Sverige företrädesvis till förbundsskolan Bommersvik och arrangeras av Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund, SSU.

Styrelsen fastställer på förslag av SSU kurser, föredrag eller annat arrangemang, till vilka anslag skall beviljas i enlighet med stiftelsens ändamål.

Önskemål har framförts att få en biografi kring de personer till vilka stiftelsen dedikerats. Birgits kvarlåtenskap omfattade dokument och föremål efter 12 nära släktingar varav hälften varit politiskt aktiva

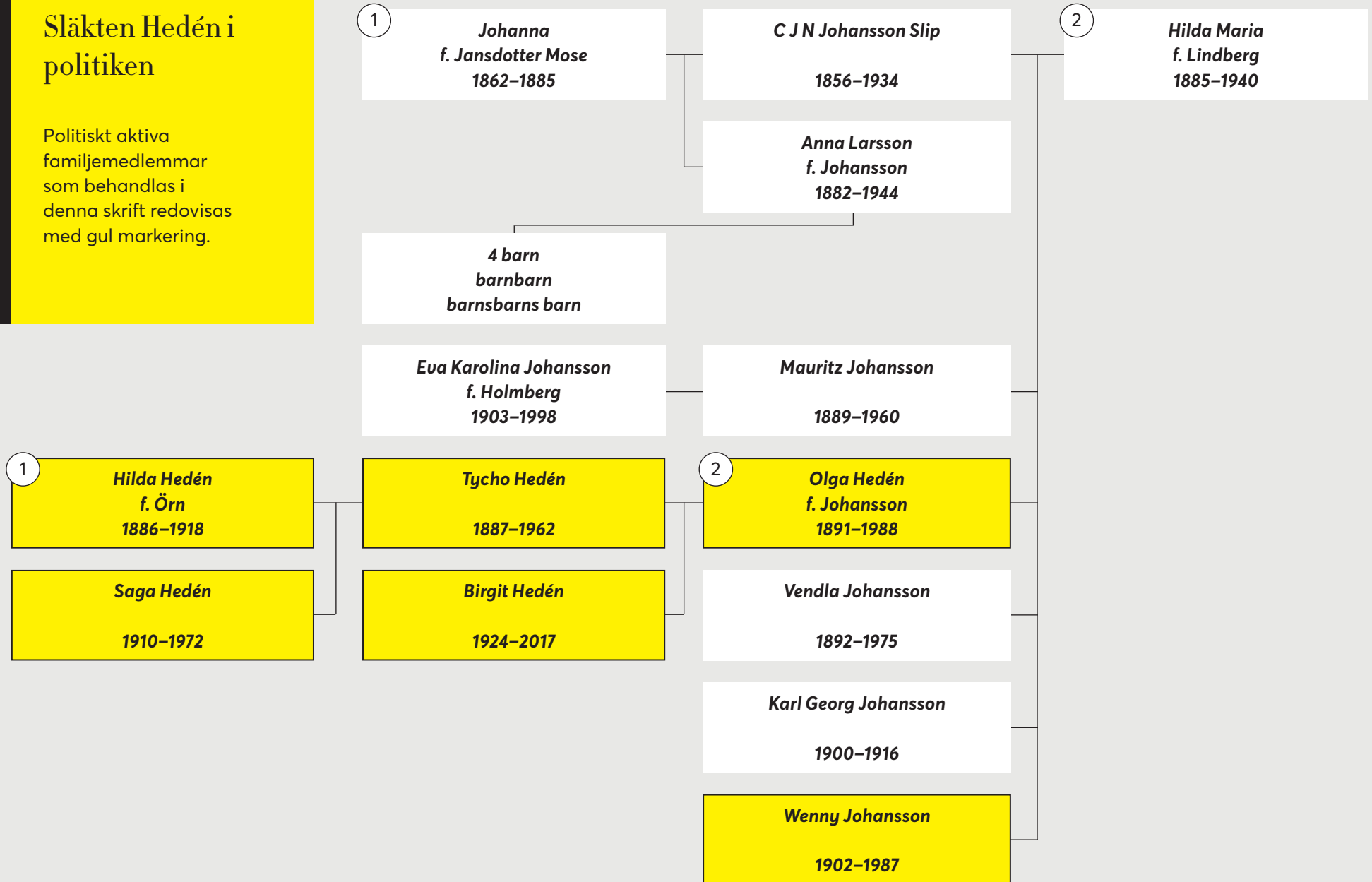
Förutom Birgits egna noteringar av historiskt och politiskt innehåll, förmodligen tänkta att utformas till en familjebiografi, har även material från övriga släktingar använts i denna sammanställning från bevarade fotoalbum, tidningsklipp, dokument och personliga anteckningar. Visst stöd vid nedteckningen och verifiering av fakta har utgjorts av släktens omfattande politiska bibliotek i Birgits ägo med böcker av bl a Hans Alsén och Bertil Bergqvist.

Boköverlämning mellan makarna Hedén genom fönstret i den sommarstuga, som uppfördes på en under 1920-talet anskaffad tomt i Norby, där även Olgas far och mor bosatt sig på intilliggande tomt och där sedermera Birgit lät uppföra sin villa på Konsumvägen.

Släkten Hedén i politiken

Politiskt aktiva familjemedlemmar som behandlas i denna skrift redovisas med gul markering.

Claes Tycho Hedén

Född i Uppsala 25 oktober, 1887
Fader Clas August Hedén, 1852–1915
Moder Emma (f Wester), 1847–1922

Bevarade arbetsbetyg visar att fadern Clas August under 1880-talet efter familjens flytt till Uppsala hade

anställningar som målare i genomsnitt i 8,5 månader med 3,5 månaders uppehåll mellan anställningarna – företrädesvis arbetslöshet vintertid.

Tycho växte upp i ett hem med facklig prägel där fadern i slutet av 1880-talet engagerade sig i den nybildade *Uppsala Socialdemokratiska Arbetareklubb*.

Trots dessa säsongsvaryerande arbetsmöjligheter utbildade sig Tycho till målare och engagerade sig politiskt redan från början i den år 1903 bildade *Uppsala Socialdemokratiska Ungdomsklubb* samt i uppsalamålarnas fackförening och som dess ombudsman.

Blott 22 år gammal ingick han som ledamot i strejkstyrelsens VU vid storstrejken 1909 och var då även vice ordförande i *Uppsala arbetarekommun*.

Giftmål ingicks 1910 med Hilda Örn, även hon politisk aktiv. Paret fick dottern Saga. 1918 drabbades Hilda av spanska sjukan och avled.

År 1921 ingick Tycho nytt äktenskap med Olga Charlotta Johansson – båda hade 1919 blivit invalda i stadsfullmäktige i Uppsala. Paret fick en dotter Birgit – född 1924.

Tycho var vice ordförande i arbetarekommunen 1909–1916 och ordförande 1917–1919 och ledamot fram till sin död 1962. Ledamot av stadsfullmäktige från 1919 och även ledamot av drätselkammaren och dess ordförande i 20 år mellan 1939 och 1959.

Under Tycho Hedéns ordförandeskap inom arbetarekommunens agitationskommitté i början av 1910-talet framtog ett förslag till samordning mellan fackföreningarna. Inte förrän 1916 ledde detta till bildandet av *Uppsala Fackliga Centralorganisation* (FCO) till vilken de individuella fackföreningarna successivt anslöt sig.

I arbetslöshetens Uppsala med höga matpriser satta av befintliga handlare växte ett behov av billigare livsmedel fram. Genom bagaren Otto Ottanders försorg bildades "De arbetslösas samköpslag" i vilket

Tycho efter ett tag blev utsedd till kassör för att senare vid ombildningen till *Samköpsbolaget* ingå i bolagets styrelse. Först 1945 ändrade namnet till *Konsumentföreningen Uppsala u.p.a.* och i reklam användes det kortare namnet *Konsum*.

Som föreståndare för Folkets Hus, ledamot, styrelseordförande och med bostad i föreningens fastighet på Kungsgatan vittnar uttalanden från familjemedlemmar om en "servicecentral med dygnet-runt jour" för fackliga information och verksamheter.

Styrelse- och revisionsberättelse 1962 för Uppsala läns Socialdemokratiska partidistrikt innehåller riksdagsman Einar Erikssons minnesord vilka speglar såväl Tychos politiska inriktning och arbetsmetodik samt även hans personliga framtoning:

Med partivännen och kamraten Tycho Hedéns bortgång förlorade länets socialdemokrati en av sina mest lysande, kraftfulla och stilrena företrädare.

Tycho Hedén var ett med vår rörelse. Och han blev på ett naturligt sätt dess ledare. Det stod aldrig strid om Tycho Hedén. Men det var ofta strid där han verkade. Han dagtingade aldrig med sin socialistiska övertygelse. Han tog därför gärna striden när den var politiskt påkallad. Men han kunde också i det praktiskt politiska arbetet konsten att

skickligt utvinna vad som var politiskt möjligt.

Partidistriktets historia kunde lika gärna vara Tycho Hedéns egen levnadssteckning. Under praktiskt taget 60 år kom han att verka inom rörelsen. Och har därmed spelat en aktiv roll i de många viktiga och dramatiska händelser, som bildar partiets historia.

Tycho Hedén var socialist i detta ords djupa och verkliga mening. Storheten i hans gärning motsvarades av enkelheten i framträdandet. Han sökte inte offentlighetens ljus. Han trivdes bäst i det hårda politiska vardagslivet. Hans yttre attityd gav också liksom pregnans

Porträtt utfört av konstnären Carl Gunne på uppdrag av Stiftelsen Uppsalahem

åt denna hans kärva livsstil. Men bakom den till synes kantiga yttre attityden doldes en osedvanlig värme, ödmjukhet och äkta vänskap.

Stiftelsen Uppsalahems verksamhetsberättelse för 1962 visar på ett annat väsentligt område som låg Tycho Hedén varmt om hjärtat:

Ombudsman Tycho Hedén var en av initiativtagarna till bildandet av Stiftelsen Uppsalahem. Han blev styrelsens första ordförande och var det fram till sin död.

Tycho Hedén representerade många intressen i stadens politiska och kommunala liv. Ett av hans största intressen blev dock Stiftelsen Uppsalahem. Han såg i företaget ett verksam instrument i strävandena att bereda medborgarna i staden goda bostäder. Och han förtröttades aldrig i sitt nit att bevaka företagets och dess hyresgästers intressen samtidigt som han med sitt kloka omdöme medverkade till företagets sunda utveckling.

Med Tycho Hedéns bortgång förlorar företaget sin mest framträdande personliga gestalt och företaget förblir i stor tacksamhetsskuld för hans betydande och grundläggande insatser.

Besök av kung Gustaf IV Adolf vid invigningen av Tuna Backar

Olga Charlotta Hedén

Född Johansson i Lena församling,
12 februari 1891
Fader Carl Johan Niklas
Johansson Slip, 1856–1934
Moder Hilda Maria (f Lindberg),
1865–1940

Olgas uppväxt skedde i Lena församling i anslutning till Vattholma i Uppland.

Fadern kom från Färnebo gruvområde i Värmland och flyttade 1885 till Brunna gruvor i Lena församling med fru och en dotter. Hustrun dör samma år och 1888 gifter Carl Johan om sig. Familjen utökas med fem barn, som enligt muntlig källa gått under benämningen "Slipens ungar" på orten.

Tidigt 1900-tal flyttar familjen till Fjärdingsroten 10 i Uppsala. Fadern benämns i församlingsboken som rörsmed.

I en tidig matrikel för medlemmar i den 1903 bildade Uppsala Socialdemokratiska ungdomsklubb (SDUK) finns Olga angiven tillsammans med bl a blivande maken Tycho och hans första hustru Hilda.

Olga tar som första kvinna plats i arbetarekommunens styrelse 1919 och tar i samma års val en plats som ledamot i stadsfullmäktige – en plats hon behåller till 1958.

Olga betraktas som en av pionjerna inom länets kvinnorörelse med från början focus på den kvinnliga rösträtten och 8 timmars arbetsdag. Mycket engagerad i sociala frågor ingick Olga både lokalt i stadens socialnämnd, barnvårdsnämnd och arbetsvårdsnämnd. Under närmare 30 år var hon ordförande i Socialdemokratiska kvinnodistriktet. Som ordförande i Landstingets Husmoderssemester-nämnd genomfördes förverkligandet av

rekreationsmöjligheter för arbetarklassens kvinnor vid semesterhemmet Fagerudd vid Mälaren.

Även ungdomsfrågor och utbildning engagerade Olga som ingick som ledamot i Uppsala högre elementarläroverk och gymnasium för flickor samt Uppsala enskilda läroverk och privatgymnasium. Olga bidrog starkt till att införa obligatorisk läkarkontroll av barn vid skolstart.

Olga Hedén och pensionerade partikamrater uppvakts av Olof Palme

(Observera porträttet av Olgas bortgångne make Tycho som syns i bakgrunden till höger)

Hilda Hedén

(f Örn) 1886–1918

Hilda var liksom maken Tycho engagerad i den socialistiska arbetarrörelsen.

Vänstervindar inom befintlig ungdomsrörelse gjorde att Hilda med flera lämnade organisationen 1917.

Hilda deltog i tillkomsten av en socialdemokratisk kvinnoklubb som bildades hösten 1917 och blev vald till dess ordförande.

Hon avled hösten 1918 i spanska sjukan 32 år gammal.

Venny Johansson

1902–1987

Venny var yngsta dottern i den johanssonska familjen – enda överlevande vid en trillingfödsel.

Ingick i socialdemokratiska kvinnoklubbens styrelse från 1926 och sedermera aktiv inom den uppstartade föreningen i den västra stadsdelen.

Med stort intresse för musik och teater var Venny aktiv inom Unga Örnar som ledare och arrangör av sommarläger för ungdomar.

Som övriga familjemedlemmar engagerad inom Folkets Hus-rörelsen där hon under nybyggnationen fick god kontakt med konstnären X:et Erixson som utformade väggmålningar i byggnaden.

På äldre dagar även aktiv inom PRO.

Saga Hedén

1910–1972

Saga anslöt sig redan som 18-åring till socialdemokratiska ungdomsförbundet och var under 5 år ordförande i SDUK Fram.

Som ung aktiv ledare i Unga Örnar och senare ordförande i Unga Örnas Vänner med uppgift att skapa ekonomiska resurser för verksamheten.

Sedan 1940 ledamot i arbetarekommunen och från 1941 dess vice sekreterare.

1945 invald i FCO och dess sekreterare i 16 år och från 1947 under 20 år ordförande i Fackliga kvinnokommittén.

Väl förtrogen med den kommunala administrationen genom arbetet som kansliskrivare vid rådhusrätten i Uppsala.

Birgit Hedén

1924–2017

Efter studentexamen och påbörjade studier vid Konstfack i Stockholm ändrade Birgit utbildningsinriktning och tog 1950 socionom-examen vid Socialinstitutet, Stockholm.

Efter viss praktikanställning inom Uppsala kommuns socialförvaltning inom en sektion med ansvar för barn och ungdom, fosterhem och adoptioner.

Medlem i Uppsala Arbetarekommun sedan 1950-talet.

1963–73 Ledamot och vice ordförande (68–) i Ungdomsstyrelsen

1974–85 Ledamot och ordförande i Fritidsnämnden (83–)

1966– Ledamot i Kulturnämnden och Konstrådet

Representant för Folkets Hus, Konsum och HSB i Turistbolaget.

Socialdemokratiska partiets
70-årsjubileumsfest i Stadshuset
den 19 april 1959

Nedre raden från vänster:

- **Hans Christian Hansen** – Danmarks statsminister 1959
- **Bruno Kreisky** – österrikisk utrikesminister och senare förbundskansler
- **Alsing Andersson**
- **Karl John Olsson** – riksdagsledamot och landshövding i Örebro län
- **Willy Brandt** – Berlins borgmästare och sedermera tysk förbundskansler
- **? Wallin**
- **Rickard Sandler** – FN-ledamot, tidigare utrikesminister och statsminister
- **Hugh Gaitskill** – partiledare för brittiska Labour
- **Karl Kilbom** – VD för Sveriges Folkbiografer och tidigare riksdagsledamot
- **Gustav Möller** – tidigare partisekreterare, socialminister och handelsminister
- **Sven Edvin Ljungkvist**
– tidigare riksdagsledamot
- **Tycho Hedén**
- **Erich Ollenhauer** – ordförande i Tysklands socialdemokratiska parti

Övre raden från vänster:

- **August Lindberg** – tidigare LO:s ordförande
- **Gunnar Hirdman** – socialistisk folkbildare bl a inom ABF
- **Tage Elander** – partiledare och statsminister
- **Einar Gerhardsen** – norsk statsminister
- **Karl-August Fagerholm** – finsk statsminister
- **Ej identifierad**

Om familjen Hedén

av
Christer Olldén
Motala i februari 2018

Att åstadkomma en summerande beskrivning av personer inom familjen Hedén och deras politiska gärning låter sig inte enkelt och överskådligt göras för en tidsperiod från början av 1900-talet fram till århundradets slut på några få sidor.

Personer inom och med släkt-anknytning till familjen har som framgått deltagit i det politiska livet i både Uppsala och länets landsting i stor omfattning.

Som avlägsen men ändå en av de närmaste släktingarna till Birgit har jag under senare år fått en djupare inblick i den Hedénska familjehistorien, mestadels i muntlig form men även i nedtecknad form. Det nedtecknade är dock begränsat på grund av Birgits tilltagande problem med synen, vilket bl a medförde svårigheter att både kunna skriva, läsa och redigera det skrivna. En hel del utkast och olika versioner på samma tema har återfunnits och försök att "renskriva" anteckningarna har gjorts.

En berättelse som speglar det Hedénska familjelivet under 1930- / 40-talet återges som slutstycke i denna dokumentation. Birgits överskrift var "Olgas sidenblus".

Representanter för Folkrörelsearkivet, Upplandsmuseet och Fyriskällan har haft tillfälle att primärt på plats på Konsumvägen få bekanta sig med det efterlämnade materialet och visat intresse av vissa historiskt intressanta delar.

Materialet har sedan strukturerats och inventerats av undertecknad och det som bedömts vara allmänt intressant har registrerats. Förhoppningsvis kan register och hela eller delar av materialet finna en plats för framtida allmän tillgänglighet.

Mitt eget mest personliga minne av Tycho är från ett besök i Uppsala i början på 1950-talet och utspelades vid en av Tycho privat guidad rundvandring för slakten i nya Folkets Hus. Ledsagad in genom en dörr till ett mörkt utrymme där golvet plötsligt började röra sig var en stor upplevelse för en parvel i 6-års åldern. Det visade sig att vara teaterns orkesterdike som sakta nådde scengolvets nivå.

Ej heller att förglömma Olgas välmenande utfrågningar, som så här i efterhand kanske kan tolkas som utrönande av politisk tillhörighet. I ett av sina "memoar"-dokument påpekar Birgit att hon upplevde att mamma Olga var mer socialistiskt radikal än pappa Tycho och att det var Olga som stod för ordning och administration av Tychos föreståndarskap för Folkets Hus.

Avslutningsvis väljer jag att delge avslutningen av Tychos tacktal vid den storartade hyllning som han uppvaktades med vid sin 60-årsdag. Av hans bevarade manus till sitt tacktal avslutar Tycho med dessa ord som sammanfattar hans livsgärning:

... men jag återvänder slutligen till dagens hyllningar.

Det kanske är så, att bara min goda vilja att söka uträtta något drivit fram dessa.

Jag känner mig lycklig och tacksam om så är fallet.

Ty när allt kommer omkring så är viljan att åstadkomma någonting, vare sig det blir stort eller litet, den väsentligaste faktorn i vår gemensamma strävan att åstadkomma ett bättre samhälle.

”Olgas sidenblus”

av
Birgit Hedén
Minnesanteckningar

Mina föräldrar hade en stark åstundan att lära och ta del av kultur. Varifrån kom detta? Jag vet bara att min barndom och uppväxtmiljö bidrog till en positiv inställning till forskning och kultur och till en positiv nyfikenhet.

När jag var liten läste min mamma och min moster Wenny sagor för mig. Ja – det räckte inte med att sagan lästes en gång. Jag ville höra den en gång till och ännu en gång. Jag förstår att de ledsnade och försökte hoppa över en del avsnitt. Men det gick inte. Jag kunde den ju, så jag protesterade våldsamt.

Min bästa julklapp längre fram var att få böcker. Jag kommer ihåg en jul när antalet böcker var stort. Överlycklig drog jag mig tillbaka till ”mitt rum”, stängde dörren och struntade i släkten.

På andra sidan gatan låg en liten biograf. Wenny som älskade barn och deras reaktioner på bio och teater gick gärna med mig på barntillåtna filmer. I samma kvarter låg en gammal teater som jag fick besöka ett par gånger. Jag minns fortfarande hur ont det gjorde i mina knän, eftersom det var så trångt uppe på raden.

Mamma uppskattade s.k. finkultur – klassisk musik, operan inklusive balett och Dramaten. Pappa föredrog operett och lättare musik. Karl Gerhard var en favorit. Men det hindrade inte att båda gick på allt.

Varje år åkte vi till Stockholm en ledig dag kl 8.00. Där gick vi runt på stan och tittade i skyltfönstren, besökte muséer – ofta konst men även andra – och när kvällen kom gick vi på teatern, oftast tillsammans med en morbror och moster som bodde i Stockholm. Ja, se ´n var det dags att åka hem med sista tåget – den så kallade ”fyllan”.

Ja, det här var dagsbesöken som skedde en och två gånger per år. Ibland bodde vi kvar hos morbror och moster och då var också min syster Saga och mina moster Wenny och Wendla med. Lägenheten var inte stor – 2 rum och kök och sängar till alla fanns inte. Därför låg vi också på golvet och det gick utmärkt bra.

De här besöken var inte bara umgänge utan också konstutställningar och teaterbesök. Jag kommer bl a ihåg premiären på ”Cosi fan tutte” på operan. Vi fattade ingenting av handling och musik och hade väldigt roligt åt det på kvällen. Dagen därpå läste vi i tidningen översvallande positiva omdömen av premiären, vilket framkallade nya skrattsalvor. Att vi hade varit så dumma att vi inte begripit.

Pappa tog en veckas semester varje år. SJ erbjöd billiga rundresor och dem utnyttjade vi. Vi besökte Oslo och Köpenhamn, Göteborg, Hälsingborg, Malmö, Karlskrona och Kalmar.

Musei- och teaterbesök var givna sysselsättningar. Många minnen finns kvar: oändliga promenader i Göteborgs hamn. Här var det pappas smak som gällde. Ett besök i Kalmar vid midsommartid. Hela sta ´n lyste och doftade av syrener.

Film var ett annat intresse. En gång i veckan gick vi på bio. Jag fick ofta köpa biljetter och även välja film. Som tonåring fick jag 2:- i veckan som fickpengar. Mamma var smart. Hon insåg att pengarna inte räckte till så mycket, så hon sa: Du får gärna gå på bio själv, men om du går med oss så bjuder vi dig. Naturligtvis fortsatte våra gemensamma biobesök, som alltid avslutades hemma vid kaffebordet och en livlig diskussion om filmens innehåll. Var det något ord som vi inte förstod sa mamma: ”Ta fram sidenblusen” Innan hon gifte sig med pappa arbetade hon på Petterssons Pappershandel och skötte allt pappersarbete. Hon slutade då hon gifte sig – som seden var på den tiden. Pettersson gav henne en summa pengar som tack och uppmanade henne att köpa en sidenblus. I stället köpte hon ett lexikon, som hon se ´n kallade ”Sidenblusen”. Den hade vi många roliga stunder med.

Ge ett bidrag genom överföring till
stiftelsens bankgirokonto 418-4073.
Märk betalningen med namn.